

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Боркунцов О.С.

студент,

*Чорноморський національний університет
імені Петра Могили*

ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Одним із основним завдань кримінального провадження є «забезпечення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування» [1]. Очевидно, що виконання цього завдання можливе лише за умов чіткого та неухильного дотримання чинного кримінального процесуального законодавства. Цілком логічно, що передусім дана вимога стосується учасників кримінального провадження, котрі здійснюють реалізацію функції кримінального переслідування. Виконання функції кримінального переслідування в першу чергу покладається на слідчого та прокурора, та в меншій мірі – на інших суб'єктів кримінального провадження. Важлива роль у забезпеченні швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування належить оперативним підрозділам [2].

Чинний КПК України у § 2 «Сторона обвинувачення» Глави 3 «Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження» відносить до сторони обвинувачення у кримінальному провадженні оперативні підрозділи [3].

Це, в свою чергу, обумовлює необхідність комплексного дослідження оперативних підрозділів як учасників кримінального провадження на стороні обвинувачення.

Водночас, викликає подив той факт, що п. 19 ст. 3 «Визначення основних термінів Кодексу» КПК України визначає сторони кримінального провадження з боку обвинувачення та з боку захисту,

але до сторони обвинувачення поряд із слідчим, керівником органу досудового розслідування, прокурором, потерпілим, його представником та законним представником у випадках, установлених КПК України, оперативні підрозділи не відносять. Дана ситуація, на нашу думку, виникла шляхом звичайної помилки при наборі тексту КПК України, адже зі змісту ст. 41 зазначеного Кодексу, явно випливає, що законодавець відносить оперативні підрозділи до сторони обвинувачення шляхом надання їм певних повноважень у кримінальному провадженні. А тому, ця прогалина з метою уникнення помилок при правозастосуванні кримінального процесуального законодавства, повинна бути виправлена законодавчим шляхом, а саме, шляхом внесення змін до п. 19 ст. 3 КПК України щодо доповнення суб'єктів сторони обвинувачення, таким суб'єктом як оперативні підрозділи.

Поряд з цим, очевидно, що визначені КПК України завдання кримінального провадження неможливо реалізувати лише за допомогою процесуальних методів і заходів. Ось чому на різних стадіях кримінального провадження важливого значення набуває оперативно-розшукова діяльність, яка є своєрідною запорукою реалізації зазначених завдань. Так, аналіз законодавства та наукової літератури дозволяє виділити наступні ознаки, що властиві оперативним підрозділам: 1) оперативні підрозділи створюються в складі правоохоронних органів; 2) виконують завдання, встановлені оперативно-розшуковим законодавством, відповідно до своєї компетенції; 3) вживають необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснюють профілактику правопорушень; 4) можуть виконувати оперативно-розшукову діяльність в повному обсязі або частково, або роботу оперативно-розшукового призначення допоміжного характеру в залежності від наданих їм повноважень; 5) працюють під керівництвом посадової особи, яка несе персональну відповідальність за діяльність оперативного підрозділу, зокрема за підбір і розстановку оперативних працівників, якісне виконання ними своїх функціональних обов'язків; 6) працюють в умовах чітко визначених законом повноважень і відомчої службової

підпорядкованості; 7) мають гласних і негласних штатних та позаштатних працівників; 8) забезпечують здійснення оперативно-розшукової діяльності, взаємодіючи з іншими галузевими оперативними і неоперативними підрозділами, а також іншими органами, здійснюючими оперативно-розшукову діяльність; 9) їх діяльність, що пов'язана з використанням негласних заходів, носить закритий характер; 10) діють на принципах законності, дотримання прав і свобод людини, взаємодії з органами управління і населення [4; 5, с. 112].

Зауважимо, що відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135-ХІІ під останньою слід розуміти систему гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. Цей же Закон визначає і завдання оперативно-розшукової діяльності як пошук і фіксацію фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривною діяльністю спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [6].

Так, відповідно до ч. 1 ст. 41 КПК України до оперативних підрозділів належать оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, НАБУ, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України. Слід також зазначити, що ч. 1 ст. 41 КПК України також містить норму, яка передбачає проведення оперативними підрозділами слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій в кримінальному провадженні [7].

В науковій літературі зазначається, що оперативні підрозділи є складовими структурами відповідних правоохоронних органів, наділені законом специфічними повноваженнями з проведення оперативно-розшукових заходів [8, с. 144].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити наступні висновки:

1) для уникнення помилок при правозастосуванні кримінального процесуального законодавства п. 19 ст. 3 КПК України необхідно доповнити нормою, яка б розширила сторону обвинувачення таким суб'єктом як оперативні підрозділи;

2) відповідно до чинного законодавства до виконання слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій в кримінальному провадженні залучаються наступні оперативні підрозділи: оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, НАБУ, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Суб'єкти кримінального процесу. URL: file:///D:/%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0%20V/Downloads/mnjju_2018_3_10.pdf
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
5. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина I : Підручник. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.
6. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. Харків : Право, 2012. 768 с.